Roellig, Eduard
De codicibus
Strabonianis

DE CODICIBUS STRABONIANIS, QUI LIBROS I—IX CONTINENT.

DISSERTATIO INAUGURALIS,

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AB

AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

IN

ACADEMIA FRIDERICIANA

HALENSI CUM VITEBERGENSI CONSOCIATA

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

EDUARDUS ROELLIG

SUHLENSIS.

HALIS SAXONUM

FORMIS DESCRIPSIT E. KARRAS

MDCCCLXXXVI

Operi Strabonis geographico quamquam multi viri doctissimi operam navaverunt atque in eo illustrando et emendando plurimum profecerunt, tamen illud, quod quasi fundamentum et, ut ita dicam, parens totius artis criticae haberi debet, codicum manu scriptorum distributio atque aestimatio, adhuc plus aequo neglectum videtur esse. Neque enim post Kramerum, qui quam bene de hac re meruerit, nemini, qui omnino haec studia attigerit, ignotum est, quisquam exstitit, qui in iudicandis atque aestimandis libris manu scriptis studium collocaret. Neque tamen Krameri quamvis egregia commentatione rem ad finem esse perductam, iam censor eius Monacensis, Spengelius, et aliquanto post Vogelius in recognitione studiorum ad Strabonis geographica pertinentium, quae paucis annis abhinc in „Philologo“ prodiit,[1]) monuerunt. Namque cum vir doctissimus rationem codicum in universum quidem acri ingenio recte constituerit ac firmaverit, tamen nonnulla accuratius pertractare supersedit. Quod cum de ceteris tum maxime de eis codicibus dicendum est, in quibus haec nostra commentatio versabitur, scilicet de eis, qui libros novem priores exhibent. In his enim iudicandis summi quidem momenti illud est, quod Kramerus codices qui dicuntur decurtatos diversam a codice A originem habere statuit, aliosque codices complures, quibus ad id tempus summa auctoritas tributa erat, nihil nisi apographa illorum esse dilucide demonstravit. Sed tamen illud maxime etiamnunc in obscuro est, quamnam codices illi decurtati inter se habeant rationem, quoque honore singuli sint habendi. Quapropter cum suscipio in hanc partem supplementum illius quaestionis qualecumque ad Krameri commentationem afferre, hoc ad rem planius cognoscendam artemque criticam Strabonianam adiuvandam non sine emolumento fore confido.

---

[1]) Philol. tom. 39 pag. 326 sqq.

Atque subsidiis, quae ad hanc rem tractandam mihi praesto fuerunt, imprimis usus sum eis, quae Krameri editio commentario critico instructa suppeditavit, cum ex eo tempore praeter fragmenta Grottaferratensia — quae pauca sunt — neque aliae novae codicum manu scriptorum lectiones innotuissent neque editione Didotiana a Muellero et Duebnero curata quidquam novi, quod huc pertineret, exhiberetur. Neque vero editionum priorum, Tzschuckianae et Falconerianae, suppeditamentis haud paucis locis ad singulorum codicum lectiones accuratius cognoscendas me sine detrimento prorsus carere posse putavi. Denique apographum libri IX codicis Parisini *A* a Du Theilio in tomo III versionis francogallicae publici iuris factum, quamvis non ea qua par est diligentia editum, mihi haud exiguum praebuit subsidium, ut, quae optimi codicis in illo libro esset natura atque condicio, planius perspicerem.

Quibus libris quamquam amplae copiae allatae erant, tamen ad certius iudicium de codicibus decurtatis faciendum non satis idoneam ansam praebuerunt. Optimis enim ex hoc numero codicibus, Mediceo *B* et Parisino *C*, nondum satis diligenter excussis firmum fundamentum, unde exordiendum esset, plane defuit. Quod ut invenirem, cum alterum utrum codicem me inspicere necessarium putarem, deliberanti mihi, uter potius eligendus esset, gravioris momenti ad hanc rem esse videbatur Mediceus *B*. Namque cum Parisinus *C* neque libros VIII et IX — praeter octavi initium — exhiberet prima manu scriptos, ad naturam codicum decurtatorum definiendam utilissimos, et praeterea iam a multis viris doctis, quamvis — quod ipse Kramerus confitetur — iusto neglegentius, examinatus esset, contra Mediceus *B* et integros praebuit illos libros et praeter partes nonnullas a Kramero collatas a solo Bandinio excussus erat, idque tanta incuria, ut scripturis ab eo inde enotatis fides habenda esset omnino nulla. Hunc igitur librum ut in usum meum adipiscerer, viri illustrissimi Eduardi Hilleri opera, nec non viri excellentissimi de Gossler, qui scholis institutionibusque ingenuis administrandis in nostra civitate praeest, benignitate et administratorum bibliothecae Florentinae humanitate factum esse grato animo confiteor. Quem ita excussi, ut, cum propter angustias temporis totum conferre non liceret, et totum librum VIII a

Kramero magna ex parte iam examinatum et quae ille intacta reliquit[1]) omnia percenserem. Qua re hoc me effecisse confido, ut non solum de codice Mediceo *B*, sed de tota codicum decurtatorum familia certius iudicium fieri possit.

Itaque cum imprimis de hoc genere codicum disserere mihi in animo sit, tamen ut rem totam, quoad eius hoc tempore fieri possit, absolvam, cum hac quaestione iungenda videntur ea, quae de ratione inter codicem Parisinum *A* et decurtatos intercedente commemoranda sunt. Totam vero quaestionem sic instituam, ut primum quidem quam rationem codices inter se habeant, deinde quaenam codicum singulorum sit auctoritas, explicare coner.

I.

Codices Straboniani quam rationem inter se habeant.

Disputaturis nobis de codicibus Strabonianis, qui libros I—IX exhibent, primum dicendum videtur de eis, qui integros eos praebent, deinde de eis, qui excerpta tantummodo vel fragmenta continent, quocum genere fortasse ea facillime coniungi possunt, quae a scriptoribus antiquis ex Strabonis opere laudata sunt.

Atque codices, qui quidem libros I—IX integros praebent, ut siglis a Kramero adhibitis utar, sunt: *A B C g h i k l m n o p q s t u v*. Quo ex numero statim secernendi sunt ei, quos ex aliis codicibus, qui ipsi quoque ad nostram memoriam venerunt, derivatos esse a Kramero dilucide demonstratum est. Ex codice Parisino *A* enim originem duxerunt *g h i* et paulo diversa via *n o p*; ex Mediceo *B*: *k q t u*; ex Veneto *l* denique *m*. Quorum omnium rationem cum ipse quoque denuo examinavissem, Krameri de eis iudicium mihi confirmatum est. Unum tantum addere licebit de codicibus *n o p*. Primo enim aspectu putaverit quispiam, cum *n p* solos libros I—X exhibeant atque etiam in *o* post decimi libri finem reliqua pars paginae vacua relicta sit, eos ex Mediceo *B*, quippe qui ex ceteris solus — praeter eius apographa — decem priores libros contineat, esse derivatos, atque id eo tempore cum iam secunda manu eae lacunae, quae in omnibus codicibus decurtatis in libris VIII et IX

[1]) Cf. Krameri praef. pag. XC.

inveniuntur, in codice *B* expletae essent. Qua ex re efficeretur, supplementa codicis *B* secunda manu addita non ex codice quodam familiae *n o p*, sed ex ipso codice Parisino *A* vel apographo eius deprompta esse. Sed hoc falsum esse cum ex aliis locis tum, ut unum exemplum adferam, ex eis, quae II 307, 2 (vide Krameri adnotationes) in illis codicibus leguntur, luculentissime apparet; quapropter Kramerum de codicibus *n o p* prorsus recte iudicavisse statuendum est.

Segregatis igitur illis apographis restant codices *A B C l s v*. Quos ita in duas familias divisit Kramerus, ut alteri solum codicem *A*, alteri ceteros libros *B C l s v* — quos decurtatos nominat — attribueret. Quod num recte a viro doctissimo iudicatum sit, quaerendum videtur esse.

Atque Du Theilius, qui primus in versionis francogallicae tomo III de codicum ratione disseruit, contenderat omnes codices Strabonianos ex Parisino *A* derivatos esse, et quaecumque in libris I, VIII, IX una cum margine interiissent, in ceteris vero legerentur, ex coniectura hic profecta esse. Quam opinionem Kramerus prorsus ita refellit, ut nemini dubium esse possit, quin codices decurtati ex codice *A*, quae quidem nunc ejus condicio sit, non sint derivati. Hoc tamen quaerere supersedit, nonne fortasse eo tempore, cum codex *A* in multo meliore condicione versaretur et marginum detrimenta singulis tantummodo locis in ipsa scriptoris verba processissent, codicum decurtatorum archetypus ex eo derivatus esset.[1]) Et profecto hoc facile quispiam coniecerit. Cum enim in libro I codicis *A* parva tantummodo, in libris vero VIII et IX satis magna pars marginis interierit, quid probabilius videtur esse, quam codices decurtatos, qui in solis libris VIII et IX detrimenta acceperint, propterea

[1]) Huc etiam pertinere videntur ea, quae Spengelius Münch. gel. Anz. 1848, 153 in recensione editionis Kramerianae affert, de supplementis codici *A* sec. m. additis verba faciens. Quae coniectando oriri non potuisse, sed ex alio codice hausta esse concludit ex II 228, 11 (ed. Kram.), ubi verba *καὶ — φυγόντα* in *A* omissa sec. m. inter versus addita sunt. Ac ne mihi quidem veri simile videtur, haec verba ab interpolatore quodam esse profecta, sed hoc potuisse fieri non prorsus negaveris, si ea quae leguntur II 238, 16 respexeris; qua de causa hoc solo argumento opinionem illam refutare non possumus.

quod priore illo tempore exorti sint, in libro I sana praebere omnia, in libris vero VIII et IX, ubi iam tum in codice *A* marginis pars interiisset, ipsos quoque eisdem locis fecisse iacturas? Haec igitur opinio maxime eo argumento sustentari potest, quod in eisdem libris VIII et IX, ubi codex *A* graviora detrimenta acceperit, in codicibus alterius familiae haud pauca desint, cum in ceteris eorundem codicum libris similia damna non inveniantur. Iam videamus quid de hoc argumento cogitandum sit.

Ac primum quidem monendum est, damna codicum decurtatorum per totos libros VIII et IX inde ab initio octavi usque ad finem noni pertinere, codicis *A* vero detrimentum corrosis marginibus acceptum non inde ab initio libri VIII ordiri, sed a pagina 137 demum editionis Kramerianae, ut plus tertia parte libri octavi in hoc codice fere integrum exstet. Quamquam enim in hac quoque parte marginum detrimenta interdum ad ipsam scripturam procedunt, tamen et raro inveniuntur et minoris sunt momenti. In eadem vero parte in codicibus decurtatis loci aut omissi aut in breviorem formam redacti sunt septuaginta octo, hoc est plures quam in ulla alia pari parte librorum VIII et IX inveniuntur.

Iam vero videamus, quomodo singulis locis codicum decurtatorum iacturae cum lacunis codicis *A* conveniant vel discrepent.

Ac ne forte quis opinetur, solis eis locis in codice *A* detrimenta marginum esse, ubi a Kramero indicentur, prius monendum est, inde a loco illo octavi libri supra commemorato (pag. 137, 4), omnium foliorum margines rodendo turpiter esse affectos et Kramerum „eos tantummodo locos accuratius indicandos indicasse, qui ob aliquam causam viderentur memorabiles.“ [1]) Illis igitur locis fere solis, et ne his quidem omnibus, indicat lacunas codicis *A*, qui in altera codicum familia aut omissi aut in brevius contracti sunt, ceteras vero lacunas quamvis magnas non indicat. Quare facile perspicitur, Krameri editionem nobis codicis *A* lacunas cum eis, quae in decurtatis codicibus omissa sunt, conferentibus non satis firmum praebere fundamentum. Itaque adhibendum nobis est Du Theili exemplum, in quo codicis *A* liber nonus typis ita descriptus est, ut, quid in quaque

---

[1]) Cf. Krameri ed. II 137 ad 4.

linea desit, plane appareat; eiusque auxilio fieri poterit, ut de locis libri IX huc spectantibus iudicium faciamus.

Quod si suspicemur, codicum decurtatorum iacturas ex lacunis codicis *A* originem habere, necesse sit, etiam hodie illis locis in codice *A* superesse lacunas. Hoc vero minime evenit. Multi enim iuveniuntur loci, qui, quamquam in codd. decc. omittuntur, tamen nulla lacuna in *A* sunt mutilati: velut II 230, 15; 254, 12; 282, 16; 285, 1; 287, 10; 288, 2, 24; 297, 5; 300, 10; 303, 13; 315, 2; ubi semper id quod in codice *l* deesse Kramerus commemorat, etiam in *B* deest. Horum locorum numerus propterea non maior est, quod omissorum locorum magnitudo fere semper illud spatium superat, quod in codice *A* integrum a lacunis relictum est. Hoc autem non ita magnum esse satis apparebit, si consideraveris, in unoquoque versu, qui est litterarum fere quadraginta, periisse literas — ut medium numerum significemus — novem vel decem, haud raro autem perniciem etiam ad viginti vel plures procedere litteras. Neque igitur mirum videri potest, quod interdum etiam codicum decurtatorum iacturae cum lacunis codicis *A* fere conveniunt. Cuius rei duo inveni exempla: II 219, 20, ubi in codd. decc. omissa sunt verba *πλήξιππον ἑσταότ᾽*, cum in *A* lacuna sit inter syllabas *πλή* et *ότ᾽*; et 244, 14 ubi in codd. decc. desiderantur verba *ἧς ἐμνήσθημεν*, cum in *A* desint syllabae *ἐμνήσθη*. Sed utroque loco cum verba illa ad sensum non essent necessaria, in codicum decc. archetypo facile omitti potuerunt.

Sed multi etiam maioris momenti ei sunt loci, quibus in codicibus decurtatis oratio subito ita interrumpitur, ut sensus percipi non possit. Si enim usquam, certe his locis apertissime elucere oporteret, codicum decurtatorum detrimenta ex lacunis codicis *A* pendere. Sed hic quoque longe plurimis locis in codice *A* sana sunt omnia, velut[1]: 226, 24; 241, 1 (ubi in cod. *B* post *ἀπὸ δὲ* abrumpitur oratio); 248, 10; 258, 2 (post *Τευμησσοῦ καὶ*); 267, 13; 286, 22 (post *μέμνηται*); 299, 2 (post *Φθῖοι καὶ*)[2]; 299, 4 (post *μενεπτό*); 304, 6 (post *ἐστὶ καὶ*); 311, 5

[1]) Eis locis, ubi nihil adnotavi, in codice *B* idem desideratur atque in codice *l*.

[2]) Hoc loco cum etiam in codice *m*, codicis *l* apographo, eadem atque in *B* deesse Tzschuckius affirmet, sine dubio cod. *l* cum cod. *B* prorsus consentit.

(post τῆς); 313, 1; 317, 20 (post Φαραίων πόλ). Ei autem loci, quibus codices decurtatos ex codice *A* pendere fortasse conici potest, sunt hi soli: 299, 6 (post ἀμυντό); 318, 2; 321, 10 (post μεταπτό), quibus fortasse etiam adiungi possunt: 282, 5; 303, 14; 308, 11 (post Εὐρυπύλῳ καὶ). Sed primum tenendum est, his omnibus sex locis nos eam lacunarum condicionem habere, quae nunc sit (in codice *A*), non quae priore tempore fuerit. Deinde vero etiamsi illo tempore idem quod nunc fuit initium lacunarum codicis *A*, tamen in tam ingenti locorum perditorum numero vix quisquam mirabitur, quod interdum consensus invenitur cum codicum decurtatorum detrimentis, praesertim cum uno tantummodo loco initia lacunarum p r o r s u s conveniant.

Haec omnia si quis accurate secum reputaverit, certe agnoscet, in codicum decurtatorum detrimentis nullam esse causam, cur codices illos ex Parisino *A* derivatos esse coniciatur.

Sed alia via etiam hoc potest demonstrari, codices decurtatos ex Parisino *A* omnino derivatos esse non posse.

In Eustathi enim ad Homerum commentario inveniuntur permulti loci Straboniani, maxime ex libris VIII et IX deprompti, quos cum scripturis codicum decurtatorum concinere iam Kramerus perspexit.[1] Si quis igitur suspicetur codices decurtatos ex codice *A* esse derivatos, huic statuendum videtur, aut Eustathi exemplum Strabonianum indidem originem habuisse, aut, cum hoc vel propter aetatem codicis *A* fieri non possit, Eustathi commentarium ab eo, qui archetypum codicum decurtatorum ex codice *A* derivatum restituendum suscepisset, ad lacunas, quas illic repperisset, resarciendas esse adhibitum. At primum per se vix cogitari potest, ex diversissimis Eustathi locis ea, quae Strabonis essent, cum ingenti labore esse conquisita. Praeterea autem ille concentus Eustathi et codicum decurtatorum, a codicis *A* lectionibus recedens, etiam in eis partibus versuum invenitur, quae prorsus integrae in *A* servatae sunt. Cuius rei exempla sunt: II 245, 11, ubi in cod. *B* et Eust. ad Il. *B* 503 legitur διαχέαντος, in *A* διαχέοντος, et paulo post lin. 13—16 codices decurtati cum Eust. consentientes haec praebent: ἀφ' ὧν

[1] Cf. Krameri praef. LIX et LXXXIX.

ποιήεντα τὸν Ἁλίαρτον ὁ ποιητὴς λέγει. Talibus quoque locis scripturas Eustathi pro lectionibus exempli Straboniani receptas esse — quod fortasse dicet quispiam — vix veri simile est; neque enim cuiquam dubium esse potuit, quin Eustathi lectiones non tantum auctoritatis haberent quantum ipsum illud exemplum Strabonianum. Sed omnino non solum in libris VIII et IX, ubi illi, qui resarciendi munus suscepisset, commentarius Eustathi ad restituendas lacunas evolvendus erat, sed etiam in ceteris libris et — quoniam Eustathius maxime ea, quae ad Graeciam pertinent, ex Strabonis opere laudat — maxime in integra parte libri VIII eodem modo Eustathi et codicum decurtatorum lectiones conveniunt. Quis hic putabit ex Eustathio quidquam depromptum esse, cum omnino nulla esset causa, cur Eustathi commentarii ad Homerum et — paucis quidem locis — ad Dionysium Periegetam evolverentur? Ut huius quoque rei pauca afferam exempla, illustrissimum illius consensus argumentum invenitur initio libri VIII pag. 113, 4, ubi et apud Eustathium (ad Il. *B* 616) et in codd. decc. primus Homeri versus inde a verbo *μέσσῳ* usque ad *ἵππους* omittitur, quem propter Eustathi auctoritatem, quamquam in *A* legeretur, submotum esse nullo modo cogitari potest. Deinde praeter alia exempla consensus ille aperte conspicitur locis hisce: II 115, 11 coll. Eust. ad Il. *Π* 135 (*Φειά*); II 116, 7 coll. Eust. ad Dion. 409 (*ὑπὸ γῆν*); I 310, 19 coll. Eust. ad Dion. 566 (*φασι*); I 418, 19 coll. Eust. ad Dion. 373 (*ἀφηρέθησαν*); I 424, 7 coll. Eust. ad Dion. 467 (*ἀπὸ Παχύνου*).

Omnibus his argumentis recte perpensis consensum illum, quem inter Eustathium et codices decurtatos intercedere constat, profecto non ita exortum esse dicemus, ut Eustathi commentarii ad codicem *A* resarciendum adhiberentur. Immo hoc concludendum videtur, Eustathi exemplum Strabonianum ex decurtatorum fuisse numero. Hoc ita esse hac re confirmatur, quod ei loci, qui in codicibus decurtatis omissi sunt, ab Eustathio, qui innumerabiles fere locos ex libris VIII et IX affert, nunquam laudantur, ut in illius quoque exemplo eos defuisse audeam affirmare. Quod quamquam iam Kramerus perspexisse videtur, tamen, cum vir doctissimus accuratius hoc demonstrare supersederit, nobis liceat illa quae in libro IX (II 286, 22 sqq.) in-

veniuntur conferre cum eis quae Eustathius ad Il. 532 ex Strabone affert. Cum enim Eustathius semper ea quae de oppidis in Iliade commemoratis apud Strabonem leguntur, ex eo afferat, tamen hoc loco quae in codicibus decurtatis desunt ipse quoque omittit et ea tantummodo laudat quae in illis quoque inveniuntur. Deinde paulo infra apud Strabonem leguntur haec: *ἡ δὲ Σκάρφη κεῖται ἐφ' ὕψους [διέχουσα Θρονίου σταδίους εἴκοσι], χώραν δ' εὔκαρπον [τε] καὶ εὔδενδρον ἔχει· [ἤδη γὰρ καὶ αὕτη ἀπὸ τοῦ δάσους ὠνόμασται.] καλεῖται δὲ νῦν Φαρύγαι· ἵδρυται δ' αὐτόθι Ἥρας Φαρυγαίας ἱερὸν κ. τ. λ.*, ubi ea quae desunt in codd. decc., uncis inclusi. Apud Eustathium l. l. haec exstant: *κατὰ δὲ τὸν γεωγράφον ἐφ' ὕψους ἡ Σκάρφη κεῖται, χώραν εὔκαρπον καὶ εὔδενδρον ἔχουσα· καλεῖται δέ, φησι, νῦν Φαρύγαι καὶ ἔχει Φαρυγαίας Ἥρας ἱερόν.*

His exemplis, quibus etiam alia addere possum, satis superque, ni fallor, demonstratur, etiam Eustathi codicem Strabonianum ex decurtatorum numero fuisse.

Sed ut redeamus unde digressi sumus, hoc statuendum videtur, codices decurtatos ex codice Parisino *A* non esse derivatos. Recte igitur Kramerus iudicat, cum huic codicum familiae propriam auctoritatem addicit. Hoc tamen, quam rationem codices illi inter se habeant, accuratius quaerere supersedit. En, quae de hac re exponit (praef. pag. LXIV): „Reliqui codices decurtati“ — scil. praeter epitomen Vaticanam ceteroquin ad hanc eandem familiam spectantem — „locis haud paucis ita in duas partes discedunt, ut Veneti 1 et 2 (i. e. *l* et *m*) cum Parisiensi 3 (*s*) plerumque concinentes a Mediceo 1 (*B*), quatenus prima manu scriptus est, vehementer discrepent. Huic autem Paris. 2 (*C*), quoad prima manu scriptus est, consentire solet: Ambrosianum 2 (*v*) non tam accurate excussi, ut certi quid statuere audeam, sed eum quoque Mediceo affinem puto. Ille denique codex, ex quo supplementa Parisiensis 1 (*A*) petita sunt, cum Veneto *l* maxime conspirat.“ Denique unum affert exemplum, quo codices *l m s* a codice *B* multum dissentire ostendit. — Haec ut non accurate tractata, ita non recte indicata sunt; quapropter num forte certius de eis iudicium fieri possit, nunc videamus.

Atque ad hanc rem accedenti mihi epitome Vaticana (*E*),

quam ex codice quodam decurtato originem habere Kramerus dilucide demonstravit, una cum codicibus decurtatis tractanda videtur esse, idque maxime ea de causa, quod et permultas operis Straboniani partes exhibet et genuinam orationis formam fere semper servat.

Priusquam autem ad singulos codices iudicandos transeamus, de totius familiae natura atque indole pluribus disserendum videtur.

Etenim cum viderimus, in omnibus huius familiae codicibus in libris VIII et IX multa omissa vel in brevius contracta esse, quaerendum erit, utrum hoc consulto ab epitomatore quodam factum sit, an depravata codicis archetypi condicio causa fuerit.

Atque Kramerus quidem hanc quaestionem facile diiudicare sibi videtur, cum praef. pag. LXI haec pronuntiat: „In iis (i. e. codicibus decurtatis) non tantum permulta ab antiquo breviatore omissa sunt, sed nonnulla etiam locis quibusdam in brevius contracta et mutata.“ Putat igitur vir illustrissimus consulto illam iniuriam libris VIII et IX allatam esse. Cui opinioni haec argumenta opponere mihi liceat:

1. Qui factum est, ut in libris VIII et IX solis, non etiam in ceteris manus breviatoris grassaretur? Quamquam enim in libris I—VII interdum pauca interciderunt, tamen haec et ad singulos tantummodo codices, non ad totam decurtatorum familiam pertinent et culpa librarii ad simile quoddam verbum aberrantis omissa sunt.

2. Cur breviator non totos libros octavum et nonum in breviorem formam redegit, sed hic et illic tantummodo singula quaedam delevit; cur praeterea in aliis partibus permulta, in aliis fere nihil omisit?

3. Etiamsi concedimus, ea enuntiata, quae orationi inserta vel ad sententiarum conexum nullius momenti sunt, fortasse consulto omitti potuisse, tamen hoc mirum videtur, quod in eis non eadem ratione usus est breviator, sed idem fere quod aliis locis delevit, servavit aliis. Velut talia desunt: II 146, 3 (*ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἠλείας*); 149, 5 (*ὡς προειρήκαμεν*); 208, 16 (*καὶ οἱ μὲν οὕτω λέγουσιν*); 244, 14 (*ἧς ἐμνήσθημεν*); 310, 8 (*ὥσπερ εἴρηται*); prorsus similia vero in eisdem codicibus exstant:

214, 5 (*ὅπερ εἶπον ἐν τοῖς πρόσθεν*); 230, 12 *περὶ μὲν τῆς Ἀττικῆς ταῦτα*); 237, 1 (*ὡς εἴρηκα*); 240, 18 (*ἐμνήσθημεν δ' αὐτοῦ καὶ πρότερον*).

4. Praeter hos locos etiam alii desunt, qui quamquam sine detrimento orationis deleri potuerunt, tamen cur deleti sint, nulla omnino causa proferri potest. Minime enim supervacanea sunt quae illic exstant et semper aliquid novi in eis commemoratur. Quorum quamquam numerus est maximus, haec pauca afferam: 213, 13—15; 220, 10; 237, 20—22; 287, 9—10 et 10—11; 302, 8—9; 320, 12. Hos locos qui omisit, uniuscuiusque fere enuntiati partem vel totum enuntiatum eodem iure omittere potuit.

5. Saepe fit, ut omissis locis quibusdam oratio subito abrumpatur neque sententia percipi possit. Quod ut perspicias, conferas velim: 99, 19; 112, 15; 146, 2; 157, 6, 158, 1 et ex libro IX ea quae supra p. 8 sq. enumeravi.

6. Postremo maximi momenti ad totam rem iudicandam mihi videtur illud, quod eisdem locis, ubi quaedam omissa sunt, interdum maiores, plerumque parvae tantummodo lacunae latitudine digitali vel semidigitali relictae sunt. Has lacunas non solum in codice *B* inveniri, sed etiam in *s*, Kramerus ipse testatur (cf. praef. XVI); ex ceteris codd. decc. Kramerus duobus tantum locis lacunas indicat II 216, 11 (*E l*) et 303, 14 (*E*), sed in eis quoque plures inesse lacunas ex ratione, quae intercedit inter codd. *l s v*, quamque infra accuratius tractabimus, apparere mihi videtur. Codicis *C* denique librarium in illo unde describeret exemplo multas invenisse lacunas, inde efficitur, quod initio libri VIII pag. 104, 4, unde maxime increbrescunt detrimenta in reliquis codd. decc., in codice *C* oratio subito abrumpitur et multis foliis vacuis relictis initio demum libri X rursus incipit. Qui hoc fieri potuit, nisi in illo exemplo lacunae tam manifestae et tam crebrae erant, ut librarius nihil se nisi mutilatum Strabonem efficere posse ratus potius folia vacua relicta posteriori tempori explenda relinqueret? — Ut autem certius de illis lacunis iudicium fieri possit, refugiendum erit ad codicem *B*, quem mihi ipsi excutere licuit. Hic enim in libro VIII — ubi loci omissi sunt centum viginti sex — duodeviginti, in libro IX vero — ubi centum sex loci desunt — quadraginta

et una inveniuntur lacunae. Accedunt vero ad has lacunas signa — punctum aut colon — saepius eis locis ubi quaedam desunt prima manu in margine posita; his igitur adnumeratis in libro VIII vicies, in libro IX semel et quinquagies orationis defectus diversis signis indicantur. Haec autem signa, lacunas et puncta, ne forte credas istic tantummodo inveniri ubi oratio abrumpatur, eis quoque locis exstant, quos consulto omissos esse facillime iudicaveris, velut II 114, 10; 162, 17; 177, 22; 282, 8; 283, 14; 285, 1; 303, 13; 306, 7; 307, 2. — Haec igitur omnia signa non a breviatore quodam posita esse per se patet. Sed de hac re si quis etiamnunc dubitet dicatque breviatorem lacunas propterea reliquisse, ut aliquid omissum esse quivis intellegeret, hoc sine dubio concedet, eis locis ubi totae etiam lineae vacuae relictae sunt, defectum aliquem in archetypo fuisse, velut 125, 4, ubi tota fere pagina in *B* vacua relicta est; 154, 14, ubi tres lineae vacuae sunt; 178, 14, ubi una linea.

His ita expositis dubium esse non potest, quin archetypus codicum decurtatorum extero quodam detrimento affectus fuerit. Hoc detrimentum certe ad eos locos pertinere, ubi lacunis vel etiam punctis in margine positis aliquid omissum esse indicatur, pro certo affirmari licet. Sed cum illi loci et tantum numerum conficiant et iacturae eorum eiusdem naturae sint atque reliquorum, errare mihi non videor, cum omnia fere detrimenta codicum decurtatorum ex codicis archetypi misere affecti condicione originem duxisse suspicor. Hoc accuratius fortasse demonstrare potuimus, si lacunae quae in ceteris codd. decc. exstant, magis innotuissent. Sed in eis interdum lacunas inveniri, ubi in *B* non inveniuntur, concludendum videtur ex eo quod II 216, 12 in *E l* lacunas exstare ipse Kramerus testis est. Quod lacunae non semper servatae sunt, hoc mirum videri non poterit, si consideraverimus, ex codice archetypo, quem satis antiquum fuisse Eustathi exemplum testatur, per longam fortasse seriem nostros codices esse derivatos et paulatim a librariis lacunas tanto opere esse diminutas, ut multae prorsus evanescerent.

Sed mirabitur fortasse quispiam, quod de locis in brevius contractis nondum verba fecerim. Facile enim est suspicari eos consulto in hanc formam esse redactos. Itaque nunc diligentius de eis quaerendum est.

Praetereundi autem in hac re ei videntur esse loci, ubi postquam enuntiatum quoddam omissum est, sequentia verbis *ὅτι, φησί, εἶτα* vel similibus adduntur. Neque enim hac ratione contrahuntur Strabonis verba, et praeterea ea quae illic omissa sunt, in archetypo fuisse corrupta et lacunae monent his quoque locis saepe relictae et semel etiam (II 99, 19) oratio subito interrupta.

Deinde etiam illi loci excludendi sunt, ubi versus ex poetis allati non ad finem perscripti sunt verbis *καὶ τὰ ἑξῆς* vel *ἕως τοῦ* adiunctis. Sed hic quoque corruptelas fuisse in archetypo inde collegeris, quod interdum subito desinit oratio, velut II 129, 9, ubi verba *καὶ τὰ ἑξῆς* post *ἀντόμεναι* leguntur in medio enuntiato; 251, 5, ubi post *Ἑλικῶνος* verbis *καὶ τὰ ἑξῆς* positis Ascrae Hesiodi patriae, propter quam versus illi afferuntur, omnino non mentio fit; 321, 10, ubi cum legatur *μετεπτό: ἕως τοῦ ἀμφ' ἱμερτὸν*, dilucide demonstratur in archetypo detrimentum fuisse, quod verbis *ἕως τοῦ* interpositis quasi quodammodo celatum est.

Ceteri vero loci in brevius contracti in duas partes distribuendi videntur, quarum altera eos complectitur, qui in omnibus codicibus decurtatis convenienter, altera, qui in aliis aliter leguntur.

Prioris generis sunt loci tredecim: 129, 1; 129, 19; 156, 22; 163, 17; 165, 10; 245, 13; 246, 9; 259, 8; 267, 13; 275, 2; 296, 5; 299, 11; 329, 3; ex quibus nonnulli: 163, 17; 246, 9; 259, 8; 267, 13; 299, 11 lacunis in codice *B* relictis dilucide demonstrant, in codice archetypo hic corruptelas fuisse.

Alii ex hoc numero loci vel ipsa supplementorum natura corruptam archetypi condicionem satis arguunt, velut 129, 1 (*πρὸς ταῦτα*); 296, 5;[1]) 299, 11.[2]) Alii ostendunt, librarium conexum interruptum restituere voluisse, velut 246, 12—247, 3.[3])

[1]) Hic post *ἔργων* in *B* legitur: *ὅτι τῶν ὑπὸ τῷ ἀχιλλεῖ λεχθέντων ἐναντιλογία ἐστὶ τὸ, τε ἄργος κ. τ. λ.*, deinde secunda manu sub *ὅτι τῶν* et *ἐστὶ* puncta posita sunt

[2]) In *B* eadem leguntur atque in *l*, nisi quod initio *η* omittitur.

[3]) In *B* legitur: *ὅτι Ὅμηρος ποιήσας ὅς ῥ' ἐν* usque ad *κηφίσιδι λίμνην οὐ τὴν κωπαΐδα λέγει ὡς κ. τ. λ.*, ubi *γὰρ* omissum est propter lacunam antea inter verba *καὶ τῶν ἑλῶν* et *ὅτι ὅμηρος* hiantem, *βούλεται* fortasse quia in archetypo item ut in *A* *βούλονται* falso legebatur.

In aliis cum ea quae exciderunt gravioris momenti sint, non liquet cur contractio consulto sit facta, velut 129, 19; 156, 22; 275, 2. Contra nullius fere momenti ea sunt, quae pag. 245, 13 et 329, 3 interciderunt; sed altero loco post verbum *ὀνομάσαι* in *B* parva lacuna invenitur, ut his quoque locis parva detrimenta in archetypo fuisse conicere liceat.

Alterum genus ad eos spectat locos, quibus verba Strabonis aliter in codice *B*, aliter in ceteris codd. decc. in brevius contracti sunt. Harum lectionum utramque iam in archetypo exstitisse perspicere licet ex II 115, 7, ubi scripturam codicis *B* ex altera oriri non potuisse per se apparet, codicum *l m* vero scripturam non ex codicis *B* lectione, sed ex vera illa quae in codice *A* invenitur et quae primo in decurtatorum archetypo fuit, profectam esse ex verbo *σκέψιν*, quod genuino verbo *ἐπίσκεψιν* simillimum est, iure collegeris. Nec minus hoc idem 122, 21 ex verbo *ὄρη*, quod et in sano codice *A* et in *l m* invenitur, concludendum videtur. Quae cum ita sint, vix credibile videtur esse, ab eo, qui consulto locos quosdam in brevius contraheret, duas scripturas esse positas, quarum altera in textu, altera fortasse in margine collocaretur. Multo facilius cogitari potest, genuinam Strabonis scripturam in codice archetypo fuisse corruptam et a lectoribus duobus diversa ratione in margine vel inter lineas ita esse restitutam, ut quisque reliquias et vestigia scripturae antiquae perspicere et interpretari se posse confideret. Neque aliter intellegi potest, quod his locis in codicis *B* lectionibus interdum omnino nullus inest sensus, velut p. 100, 6 (*κρισσαίου κόλπου διέχουσα ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ μέχρι τοῦ ἀράξου σταδίους τριάκοντα. ὡς μὲν οὖν τύπῳ κ. τ. λ.*); 122, 21, ubi verbum *καθήκοντα* cum antecedentibus non apte concinit; 133, 6, ubi verba *καὶ τὰς μεταξὺ χώρας* prorsus inepta sunt. Sed etiam ceteris locis, ubi sensus plane perspicitur, detrimenta fuisse in archetypo inde apparet, quod in ceteris codicibus decurtatis eae partes saepe plane omissae sunt, quae in codice *B* in aliam formam redactae leguntur, velut his locis: 217, 21; 222, 17; 223, 18[1]); 224, 3; 229, 4.[2]) Quomodo enim haec di-

---

[1]) In codice *B* leguntur haec: *καὶ θησεῖον καὶ τὸ λύκειον· καὶ αὐτὸ τὸ ὀλύμπιον· ὅπερ κ. τ. λ.*

[2]) *B* praebet hos tres versus integros.

stantia potest intellegi, nisi in archetypo codicum decc. lectiones codicis *B* in margine collocatas fuisse suspicamur?

His ita expositis nemini iam dubium erit, quin depravata codicum decurtatorum condicio originem non duxerit ex librari cuiusdam vel hominis docti licentia, sed ex codicis archetypi corrupto statu. Quod quamquam pro certo affirmari potest, tamen nonnulla verba in contextu verborum interdum consulto omissa esse nobis concedendum est. Huc spectant primum quidem voculae quaedam, quae in codicibus decc. interdum in prioribus libris, multo saepius vero in libris VIII et IX omissae sunt, velut saepissime articulus, deinde *φησί, ἐστί, εἰσί, τε*, similia. Deinde etiam alia interdum verba paulo maioris momenti desiderantur, velut 134, 18 (*τοῖς θεοῖς*); 141, 11 (*δ' ἐν*); 158, 3 (*καθάπερ καὶ — φησιν*); 240, 6 (*κώμη*); 241, 8 (*τῆς Βοιωτίας*); 284, 7 (ubi legitur *οἳ σχίζονται* omisso *ἐλέγομεν*); quibus etiam adnumeranda videntur haec enuntiata intercalaria: 149, 5 (*ὡς προειρήκαμεν*); 244, 14 (*ἧς ἐμνήσθημεν*); 310, 8 (*ὥσπερ εἴρηται*); 315, 2 (*καθάπερ εἴρηται*). Ex quibus quamquam nonnulla fortasse etiam propter detrimenta archetypi excidisse puto, tamen pleraque consulto omissa esse veri est simile. Neque cur haec consulto omissa sint, difficile est dictu. Quid enim magis consentaneum est, quam librarium illum, qui omnium nostrorum codicum decc. fontem ex archetypo descripsit, cum vidisset, libros VIII et IX tanto opere esse truncatos, ut genuinum Strabonis textum omnino non restituere posset, etiam integras partes iusto neglegentius tractasse? Hoc tamen constare mihi videtur, illam librari licentiam non ultra singula verba et parvas verborum compositiones esse progressam.

De archetypo igitur codicum decurtatorum statuendum videtur, multis locis librorum VIII et IX eum fuisse mutilum vel foliis blattarum morsu corrosis vel scriptura humore evanida facta. In hac re mirum fortasse videbitur, quod inde ab initio libri VIII initium quoque perniciei factum sit. Sed haec pernicies fortasse etiam ad finem libri VII pertinebat, qui ob hanc eandem causam in codicibus decc. prorsus omissus videtur esse. Ubi cum inde a verbis *Κινέας δ' ἔτι μυθωδέστερον* oratio subito desinat, apparet aut folia nonnulla intercidisse aut textum tam corruptum fuisse, ut librarius id quod etiam legi posset,

describere supersederet. Atque hoc alterum, quod etiam initio libri VIII in codice *C* factum esse supra vidimus, ut statuamus, fortasse etiam ea re adducimur, quod in fragmentis libri VII, quae exstant in epitome Vaticana *E* pag. 74, 11 ed. Kram., lacuna relicta est, et quod in postrema parte eorum, quae in ipsis codicibus leguntur, nonnulli loci (cf. 69, 20; 71, 4) orationem non esse integram declarant. Sed haec non satis certo dici possunt. Neque quaerentibus nobis, cur in his potissimum libris, non in aliis, detrimenta exorta sint, hoc mirum videbitur, si meminerimus, opus Strabonis geographicum in duos tomos divisum fuisse, quorum prior libros I—IX exhiberet. Cuius divisionis cum optimus codex Parisinus *A* illustrissimum exemplum praebeat, tum eam in nostro archetypo exstitisse inde apparet, quod in plerisque codicibus decurtatis, etiam in Mediceo *B*, quamquam hic libros I—X continet, post finem libri IX reliquum paginae spatium vacuum relictum est. Facile igitur fieri potuit, ut etiam archetypus noster in extrema parte eandem fere vel similem sortem haberet, quam codicem *A* habuisse videmus.

Haec igitur cum codicis archetypi condicio esset, ei loci, qui in textu detrimentum aliquod acceperant, in margine vel inter lineas ita perscribebantur, ut sententia, qualis videretur esse, exprimeretur. Qua ratione interdum duae exortae sunt emendationes, quae in diversis codicibus etiamnunc exstant.

Neque tamen statuendum est, ex hoc codice nostros directa via esse profectos. Ut enim hoc praeteream, mirum videri, quod idem ipse codex, ex quo Eustathi exemplum prodiit, duobus fere saeculis post nostrorum codicum fons factus sit, totus consensus ille, quem nostri codices, quamvis locis quibusdam diversi, et in lacunis et in supplementis earum prae se ferunt, comprobare mihi videtur, primum quidem alium codicem fortasse per longiorem seriem ex archetypo esse profectum, qui plerumque lacunas et supplementa earum constituta et fixa in posterum praeberet, interdum vero etiam duo exhiberet locorum perditorum supplementa; et ex hoc denique nostros codices esse derivatos.

Iam quaeramus, quomodo singuli codices decurtati exorti sint.

Ac primum quidem perspicuum est, epitomen Vaticanam *E* — quod iam Kramerus animadvertit — ex codice aliquo esse profectam, qui libri VII extremam partem exhiberet. Hunc igi-

tur diversum ab eo fuisse necesse est, ad quem ceteri codices decurtati originem reducunt.

Restant igitur codices *B C l s v*. Ex quibus codicem *B* a ceteris multum differre, argumentis demonstratur hisce.

Indices librorum singulorum quamquam in ceteris codicibus inter se consentiunt, tamen in libris VIII et IX codex *B* praebet usitatum illum indicem *Στράβωνος γεωγραφικῶν ὄγδοον* et *ἔνατον*, cum in reliquis codicibus decc. legatur: *ἐκ τοῦ ὀγδόου* — et *ἐνάτου* — *τῶν Στράβωνος γεωγραφικῶν*. Quod argumentum cum non satis firmum sit, tamen illud maximi est momenti, quod haud pauci ex eis locis, quos omissos aut in breviorem formam redactos esse supra vidimus, in codicibus nostris ita inter se discrepant, ut codicis *B* diversam a ceteris originem non agnoscere non possimus. Velut II 99, 19 post verba *ὁ κόρινθος* (*ὁ κόρι C*) in codicibus *C l s v* omnia desunt usque ad verbum *σταδίοις*, in codice *B* vero, quamvis mutata, leguntur; eodem modo codices *C l s v* cum cod. *B* discrepant 100, 6 sqq. Vel ex his locis apparet, codicem *C*, in quo manus prioris scriptura — de qua sola hic agitur — pag. 104, 4 desinit, arte cohaerere cum codicibus *l s v*, et exemplum illud unde manaverit etiam in reliqua parte libri VIII et in libro IX eundem textum atque hos codices habuisse. In his autem libris cum codex *v* praeter paucos locos nondum excussus sit, nonnullis quidem locis habemus lectiones codicis *s*, sed plerumque in locis huc spectantibus acquiescendum erit scripturis codicis *l*. Sed his quoque locis codicem *l* cum ceteris prorsus consentire, omnes illi loci, quibus lectiones eorum notae sunt, satis superque demonstrant. Ut autem hanc rem quam maxime illustremus, iuvabit eos locos omissos vel in brevius contractos, quibus *B* et ceteri codd. decc. inter se discrepant, omnes enumerare; in quibus, si quid novi ex codice *B* enucleavi, apponam. Sunt enim hi: II 115, 7; 119, 4; 122, 21; 125, 4;[1]) 128, 10 (ubi *B* prae-

[1]) Hoc loco cum primum quidem tota fere pagina vacua relicta omissa essent omnia usque ad verba *καθάπερ καὶ* (pag. 128, 2), duabus manibus et diversis temporibus ea quae interciderant suppleta sunt, atque id ita, ut ea quae Kramerus affert omnia antiquiore manu scripta sint praeter haec verba: *ὡς ἔφαμεν γέγονε πόλις* (125, 6), *λέγει'* — *ἔστι καὶ ὁ* (126, 3 sqq.). *ὅπου* — *Αἰπάσιον* (126, 19), *δὲ τῆς Λάας* (126, 20), *ἡβῶμ'* — *τείχεσιν* (127, 3), *τῷ γὰρ* — *Νέδα* (127, 6). *ῥεῖ δὲ*

bet ἔστι δὲ καὶ πλατιμώδης); 128, 12; 133, 5; 152, 2 (ubi in *B* hae discrepantiae ab eo quem Kramerus affert textu inveniuntur: στενίκλαρον — ἰαμίτιν — μεσηνίους — καὶ τοὺς δωριεῖς πάντας εἰς —); 154, 14 (ubi puncta sub verbo ἐξ non secunda sed prima manu posita sunt); 155, 7—9; 178, 14; 186, 11 (ubi *B* praebet τῷ ὄρει, αἱ δὲ); 187, 19 (ubi verba τ' ἐρατεινήν in *B* leguntur); 202, 3; 216, 11 (ubi *B* praebet: ὥρισεν ἐμοὶ μὲν ἀκτὰς· τῷ δὲ λύκῳ κ. τ. λ., quae sec. m. ita correcta sunt, ut ante ἀκτὰς verba ἀπελθεῖν εἰς, post: τῆςδε γῆς πρεσβεῖα νείμας insererentur); 217, 21; 222, 17; 223, 18 (*B*: καὶ θησεῖον καὶ τὸ λύκειον καὶ αὐτὸ τὸ ὀλύμπιον· ὅπερ κ. τ. λ.); 224, 3; 228, 4 (*B*: ἱερὸν· εἶτα μυρρινοῦς, sed sec. m. verba νίδες ὅπου τὸ τῆς ταυροπόλου inserta sunt); 229, 4 (ubi *B* versus prorsus integros praebet); 241, 1 (ubi in *B* post verba ἀπὸ δὲ magna lacuna per tres lineas pertinens relicta est, sec. manu expleta, deinde sequuntur verba ἐν δὲ τῇ κ. τ. λ.); 245, 5 (*B*: καὶ ἀκέκροπα, deinde ea quae desunt sec. m. ante κέκροπα interposita sunt); 251, 2 (ubi in *B* post αὐτὸς etiam ἐκεῖνος pr. m. scriptum est, sequentia autem usque ad λέγων cum deessent, secunda demum manu suppleta sunt); 258, 2 (ubi post καὶ abrumpitur oratio lacuna parva relicta, sed sec. m. ea, quae deerant, addita sunt); 267, 13 (ubi post τοῖς πρὸς lacuna hiat, deinde sequuntur verba pr. m. scripta: εἶτα καταγράψαι (sic!) σχῆμα τί χωρίων ὡς ἂν ἐν τριγώνῳ ἐπάγει· quae itidem lacuna relicta excipiunt verba ὁ μὲν κ. τ. λ.); 288, 24 (ubi in *B* post verbum συνεχεῖς secunda demum manu inserta sunt οἱ τὴν οἴτην ἔχοντες); 299, 6 (ubi post ἀμυνό abrupta oratione et lacuna relicta leguntur verba τάχα δὲ κ. τ. λ.); 299, 9 (ubi post πᾶσαν lacuna relicta sequuntur verba ὑπὸ πρωτεσιλάῳ κ. τ. λ.); 308, 11 (ubi post καὶ demum abrumpitur oratio); 317, 20 (ubi post πόλ abrumpitur oratio, deinde sequuntur τί-

— καθάπερ καὶ (127, 13), haec vero postea partim in margine vel inter lineas, partim in lacunis relictis eadem secunda manu, quae cetera quoque in libris VIII et IX supplevit, minutis litteris adiecta sint. Ex quibus ea, quae antiquiore manu scripta sunt, plerumque concinunt cum eis, quae in *l s* leguntur, initio vero ab eis ita recedunt, ut eodem modo atque prima manus codicis *B* plura exhibeant quam codices *l s*, ipsa quoque a codicis *A* lectionibus diversa. Facile igitur est suspicari, ea postea ex eodem exemplo Straboniano, quod primus librarius codicis *B* habuit, suppleta esse.

ναυος κ. τ. λ.); 318, 2 (ubi post *πλησίον καὶ* abrupta oratione et lacuna relicta sequitur *καὶ τὸ ἀστέριον κ. τ. λ.*).[1])

Has discrepantias non esse eas, ut conicere liceat codicem *B* ex ceteris manasse, quivis intelleget. Sed ne ceteros quidem ex codice *B* esse derivatos apparet cum ex locis 115, 7 et 122, 21 supra pag. 16 a me tractatis, tum ex pag. 202, 3, ubi verba *εἶτα — γνωρίζεσθαι*, et 241, 2, ubi verba *κεῖται — καὶ πόλις* in codice *B* desunt, in ceteris vero leguntur. Quae cum ita sint, facere non possumus, quin statuamus codicem *B* et ceterorum codicum communem fontem ex eodem archetypo diversa via esse profectos. Atque id ita factum esse liquet, ut codex *B* multo plura quam ille mutilatorum locorum supplementa ex margine reciperet et tribus tantummodo locis: 202, 3; 241, 2; 260, 10 (ubi *τὴν Μίδειαν* in *B* omissum est lacuna relicta) ea, quae exstant in ceteris codicibus, respueret.

Denique etiam hoc animadvertendum videtur, codicem *B*, quippe qui toto fere saeculo post codicem *C* — qui alterius est familiae — scriptus sit, vix primum fuisse apographum codicis archetypi, sed ex apopraphо quodam archetypi ipsum quoque esse descriptum.

Iam sequitur, ut de codicibus *C l s v* verba faciam. Quo ex numero codicem *C* non ex reliquorum uno originem duxisse vel ex aetate eius liquet. Sed ne ceteros quidem ex illo esse derivatos, inde apparet, quod codex *C* initium tantummodo libri VIII prima manu scriptum exhibet, ceteri vero etiam sequentia

[1]) Hoc loco non enumeravi eos locos, qui in codice *l* ea de causa interciderunt, quod librari oculi ad alium quendam locum aberraverunt: 134, 9; 215, 22; 234, 1; 299, 7; 302, 12; 316, 5. Quos etiam in archetypo huius familiae codice defuisse non licet affirmare, sed solus codicis *l* librarius videtur haec peccavisse. Praeterea consentaneum est me illos quoque locos praetermisisse, qui, cum eodem modo atque in *B* secundum Tzschuckium in codice *m*, codicis *l* apographo, omissi sint, sine dubio etiam in *l*, quamquam Kramerus hoc adnotare supersedit, desunt, velut II 117, 20, ubi verba *οὗτοι — Σάμιον* in cod. *B* et sec. Tz. etiam in cod. *m* desiderantur. Ad eiusdem paginae 117 vs. 9 hoc loco liceat mihi emendationem proponere *ἐν ἄλσεσι πλήρεσιν ἀνθέων*; facile enim propter similitudinem terminationum verbum *πλήρεσιν* excidere potuit. Nec placet Meineki coniectura, qui scribit *ἄλσεσιν ἀνθέων πλέως, τὸ πολὺ κ. τ. λ.*, verba enim *τὸ πολύ* sine particula *ὡς* apud Strabonem vix ita inveniri existimo.

continent. Itaque primum quidem statuendum videtur, codicem *C* diversa via ex communi fonte esse profectum.

Neque vero ex hoc ipso communi fonte ceteros codices *l s v* singulos esse descriptos veri est simile. Quod facile concesseris, cum illud quod legitur II 99, 19 in memoriam revocaveris. Ibi enim cum in codice *C* legatur ὁ κόρι concludendum videtur, in huius familiae communi fonte ea quae sequerentur evanuisse, codicum *l s v* igitur lectionem ὁ κόρινθος nihil esse nisi pravum supplementum, quod a diversis librariis profectum esse vix licet suspicari. Immo statuendum videtur, apographum quoddam illius archetypi codicum *C l s v* fuisse fontem codicum *l s v*.

Sed hi quoque codices ita inter se discedunt, ut *s* et *v* plerumque inter se consentientes diversam a codice *l* prodant originem. Neque enim codicem *l* ex altero utro descriptum esse apparet, ut pauca exempla afferam, ex his locis: II 95, 16 (*l*: ὅτι Ἔφορος, *s v*: ἔτι Ἔφορος); II 334, 16 (*l*: κλειναῖον, *s v*: κλιναῖον); II 267, 13 (in *s* ea desunt, quae in *l* leguntur), quibus omnibus locis codicis *l* lectiones propius ad codicem archetypum accedunt. Neque codices *s v* rursus ex cod. *l* manasse liquet ex eis, quae leguntur: II 93, 21 (*s v*: μαλιαίων, *l*: μαλιλέων); I 202, 10 (*v*: τοῦ νοτιωτέρου, *l*: τὸν νοτιώτερον); II 95, 3 (*v*: δωριαίον, *l*: δωριαίων); II 100 ad 10 (*s*: καὶ τῆς ἀντιπόρθμου, *l*: καὶ ἀντιπόρθμου); II 326, 12 (*s*: ἰπνοῦν, *l*: ὑπνοῦν), ubi semper codd. *s v* archetypi lectiones diligentius servaverunt, quam *l*.

Sed ab omnibus codicibus decurtatis codex *l* initio libri II multum differt, cum illud praebeat argumentum, quod in ceteris omnibus deest et in solo codice *A* eiusque apographis legitur. Quod quin illinc in codicem *l* pervenerit, dubium esse non potest. Atque omnino ei, qui libros I et II legerit, codicumque lectiones a Kramero adnotatas inter se contulerit, mirum videbitur, quod permultis locis codex *l* cum codice *A* prorsus conspirat a ceteris codicibus decc. longe recedens. Quos locos si paulo accuratius contemplati erimus, aperte elucebit, codicem *l* in his libris ex codice *A* originem duxisse. Cuius rei cum permulta testimonia afferri possint, hoc loco satis habeo ea enumerare, quae gravissimi momenti videntur esse: I 12, 7 in *A l* omissa sunt verba καὶ μεγέθη καὶ ἀποστήματα, quae in codicibus *B C* leguntur; 35, 7 (*A l* ὅτι ἂν κερήμαν); 67, 1 et 2

(*A l* *νωλεμέως ἦμαρ* et *αὐτῆς*); 89, 15 (ubi verba *οὕτως φασὶν ὀνομασθῆναι* prima manu in *A* omissa desunt etiam in *l*); 124, 13 (ubi cum eadem atque in *A*, in *m*, codicis *l* apographo, omissa esse Kramerus affirmet, pro certo statuendum est, ea etiam in *l* deesse); 156, 23 (ubi cum librarius codicis *A* aberravisset, eadem in *l* praetermissa sunt); 179, 13 (ubi codices *A l* omittunt verbum *ἡμερῶν*, quod exstat in codicibus decc.)'

Hic consensus pertinet usque ad pag. 191, 22, ubi cum in codice *A* nonnulla folia intercidissent, librarius codicis *l* alium quendam librum sibi quaesivisse videtur unde reliqua describeret. Ita factum est, ut inde ab hoc loco codex *l* decurtatorum codicum vestigiis ingrederetur.

Inveniuntur quidem etiam in sequentibus libris loci nonnulli, quibus codices *A* et *l* inter se consentire videntur: I 237, 5 et 14; 241, 6; 245, 15; 264, 8; 300, 3; 301, 5; 304, 1; 355, 17; 356, 4; 391, 17; 401, 3; 424, 11; 427, 15; 451, 11; II 28, 1; 41, 3; 43, 15; 52, 22. Sed hi prae ingenti locorum numero, quibus codicem *l* cum decurtatis conspirare luculentissime apparet, in censum venire omnino non possunt. Illud tamen quaerendum erit, quomodo his locis consensus ille exortus sit.

Ac primum quidem animadvertendum est, nullo loco ex hoc numero magnam esse distantiam inter lectiones codicum decurtatorum et codicis *A*. Una enim littera mutata, quod in omnibus codicibus saepissime factum esse quivis concedet, facile in codice *l* eadem lectio atque in *A* fortuito quodam casu exoriri potuit, velut 241, 6 (ubi in *A l* *ἀσημότατα*, in *B* *ἀσημώτατα* legitur); 300, 3 (*A l* *σαγοσιάζων*, *B* *σαγοσιαίων*); 301, 5 (*A l* *ἐδούνων*, *B C* *ἐλούνων*); 304, 1 (*A l* *σώηβοι*, *B* *σόηβοι*); 427, 15 (*A l* *ποσειδῶνι*, *B C* *ποσιδῶνι*); II 28, 1 (*A l* *ἴσχεν καινεὸν*, *C* *ἔσχε καὶ νεὸν*); 43, 15 (*A l* *ἐκρετοσείρῳ*, *B* *ἐκριτοσίρω*).

Deinde cum codices *C* et *l* non satis diligenter excussi sint, in his minutiis facile errores quosdam oriri potuisse apparet. Et fortasse eveniet, ut lectionibus codicum accuratius cognitis consensus iste codicis *l* cum codice *A* etiam his paucis locis aut prorsus evanescat, aut cum eadem lectio in codicum decurtatorum uno inventa sit, ita explanetur, ut eandem lectionem in codice *A* et in codicum decc. archetypo fuisse statuendum sit. Velut hoc factum esse liquet I 245, 15, ubi ipse in codice *B* eandem lectionem *σέρτωρι*, quae est in *A l*, repperi.

Vix igitur quisquam erit, qui in isto consensu codicum *A* et *l*, qui paucissimis tantummodo locis inde a pag. 191, 22 inveniatur, offendat; atque id eo minus, quod codicem *l* in libris VIII et IX ex decurtato quodam codice descriptum esse negari nullo modo potest. Neque vero illud, quod supra statui, negare licebit, codicem *l* in libris I et II usque ad pag. 191, 22 aut ex ipso codice *A* — iam tum secunda manu suppleto et correcto — aut ex apographo quodam eius originem duxisse; unde eum in hac parte nullam omnino auctoritatem habere satis liquet.

Sed ut revertamur, unde digressi sumus, etiam pauca dicenda sunt de codicibus *s v*. Ex quibus quamquam maxime de codicis *v* lectionibus admodum pauca innotuerunt, tamen artissimam inter eos necessitudinem intercedere conspicitur his locis: II 94, 23 (πολλά); 95, 16 (ἔτι ἔφορος); 211, 1 (τῶν om.); 332, 16 (αὐτῆς om.); 334, 16 (κλιναῖον). Discrepantias non inveni nisi duas: II 333, 4 (*v* cum ceteris codd. σεληνουντίου, *s* σελανουντίου) et III 232, 15 (*v* καὶ ασοι καὶ παρδάλεις, *s* καὶ παρδάλεις); unde aperte perspicitur, codicem *v* ex codice *s* non esse descriptum. Itaque in medio relinquendum est, utrum — quod in tanto eorum consensu facile crediderim — *s* ex *v*, an uterque ex eodem exemplo descriptus sit.

Iam cum ea, quae de codicibus dicenda erant, ad finem perduxerimus, relinquitur, ut de epitomis Palatina et Gemisti Plethonis, de Synopsi Vaticana, de fragmentis Grottaferratensibus, de excerptis Stephani et Eustathi Strabonianis, denique de eis partibus codicis *A* et codicum *n o p*, quas totis foliis atque etiam quaternionibus in *A* deficientibus ex alio codice Straboniano sumptas esse apparet, quam rationem cum reliquis codicibus habeant, paucis disseramus. Atque id ita instituemus, ut primum de eis, quae maioris momenti sunt, epitome Palatina, excerptis Stephani, fragmentis Grottaferratensibus, deinde de ceteris, quae praeter Synopsin Vaticanam omnia ex decurtatis codicibus fluxisse liquet, verba faciamus.

Epitomes Palatinae[1]) qualis esset ratio, Kramerus non recte perspexisse mihi videtur. Cum enim praef. pag. LXXVI statuit, epitomas Palatinam et Vaticanam et ceteros decurtatos codices „omnes pro uno quasi codice habendos esse“, certe hoc

[1]) De hac epitome cf. Krameri praef. pag. XLII sq.

profitetur, epitomen Palatinam ex codice quodam decurtato originem duxisse, quam sententiam etiam Muellerus, in his rebus prorsus Kramerum secutus, in schemate codicum indici variae lectionis praemisso amplexus est. Quod non recte esse iudicatum, satis perspicitur ex locis: 210, 11; 237, 21; 241, 3; 268, 3, ubi ea, quae in omnibus codd. decc. omissa sunt, in epitome Palatina leguntur. Contra animadvertendum est, nonnullis locis eam cum codice *A* conspirare adversus codd. decc.: I 438, 4 (*ἐμπρόσοδον*); 446, 10 (*πυθαγόριον*); II 37, 16 (*βοσποριανῶν*); 46, 21 (Epit. *κερηκτική*, *A κερικτική*); 208, 4 (*μέναλος*); aliis vero locis rursus cum codd. decc. contra codicem *A*: I 184, 19 (*σαρδῶον*); 362, 26 (*παρθενίας*); 415, 11 (*σκυλάκιον*); II 34, 12 (*χερσόννησος* et *τενία*, quae etiam in codice *B* leguntur); 101, 11 (*ἀλφειοῦ* om.). Quae cum ita sint, dubium esse non potest, quin epitome Palatina ex codice aliquo manaverit, qui neutrius esset familiae, sed et codice *A* et codicum decurtatorum archetypo antiquior. Atque hoc ita esse vel illa re confirmatur, quod haud paucis locis epitome nostra unice veras lectiones praebet, cum omnes codices in falsis scripturis consentiant, velut I 211, 21; 255, 12; II 249, 10. Sed quamquam plerumque meliores lectiones exhibet quam ceteri codices, tamen inveniuntur loci, ubi, quae in ea leguntur, deteriora sunt nostrorum codicum lectionibus, velut I 103, 17; II 8, 5; 49. 9. Cum autem nostrum epitomes exemplum non primum excerptoris chirographum esse Kramerus affirmet, sed apographum potius ex eo descriptum, ex his locis non licet concludere, ipsum illum codicem, quem auctor epitomes habebat, locis quibusdam deteriores lectiones praebuisse quam codices nostros. Quamquam igitur non prorsus negari potest, ex ipso illo codice omnium nostrorum codicum archetypum esse derivatum, tamen in tanto codicum Strabonianorum numero, qui tunc sine dubio circumferebatur, mirus hic fuisset casus. Quapropter veri est simile, epitomatoris codicem non quasi quendam patrem vel avum fuisse illius exempli, ex quo omnes nostri codices manaverunt, sed fratrem potius vel consobrinum.

Cum hoc codice, ex quo epitome Palatina manavit, nonnullis locis in genuinis Strabonis scripturis concinuit Stephani, qui Ethnica conscripsit, exemplum Strabonianum. Velut duobus locis II 43, 4 et II 454, 14 (cf. Steph. s. vv. *Ἀρδέα* et *Καδού-*

σιοι) eorum consentientes lectiones iam Kramerus in textum restituit. Eodem iure autem restituere debebat utriusque lectionem II 47, 13, ubi articulus τῆς ante χώρας in nostris codicibus deest, in epitome Pal. vero et apud Stephanum s. v. Δάλμιον legitur, et recte, opinor. Hoc loco si forte quis miretur, quod Eustathius, qui decurtatum quendam codicem habuerit, eandem illam praebeat lectionem (ad Dion. 95), scito eum haec, ut multa, ex Stephano hausisse, quod ex eis, quae subinde de oppidi et incolarum diversis nominibus affert, plane perspicitur.[1])

Deinde ex codice litteris uncialibus ante saeculum VII — ut editor opinatur — scripto servata sunt fragmenta Grottaferratensia, quae Cozza-Luzi, postquam specimina eorum iam anno 1875 edidit, nuper (Romae 1884) tota publici iuris fecit.[2]) Quae cum ad libros VIII, IX, X, XVII spectent, nobis et primum, quod incipiens a verbo πλεονάκις (II 154, 8) pergit usque ad verba στάδιοι δ' εἰς (158, 8), et alterum libri IX initium usque ad verba Λοκρῶν ὥστε (211, 14) complectens respicienda sunt. In quibus primum quidem apparet, partim iam eadem menda inveniri, quae in omnibus nostris codicibus exstant, velut II 155, 1 (ubi post Λακεδαιμονίοις nonnulla desiderantur) et 211, 14[3]) (ubi offensio est in verbis ὥστε τὸν κ. τ. λ.); partim vero etiam, vel potius saepissime, ea, quae in nostris codicibus sana sunt, corrupta esse, velut II 154, 10 (ἐν τοῖς ποιήμασι αὐτῶν κατὰ); 154, 13 (Ὀρχομενων[4])); 157, 3 (τετρακισχιλίους); 157, 6 (πρόκειται); 157, 11 (ἄκρα); 211, 8 (Πελοπόννησον προτον ἔφαμεν); 211, 9 (συντεθεισῶν — κερρονήσων); 211, 11

---

[1]) Eustathius mihi totum hunc locum inde a verbis φασὶ δὲ τοὺς Δαλματέας usque ad ἢ Δέλμινον ex Stephano videtur sumpsisse. Quamquam enim verba κατά τινα ἀναγραφήν usque ad κιβδηλίην in nostris Stephani libris non leguntur, vix potest cogitari, ea ab Eustathio ex Strabone laudari, cum multo longius quam ceteris locis ab eo laudatis, fieri solet, a verbis Strabonis absint. Immo Ethnicorum illud exemplum, quod Eustathius habebat, quamvis ipsum iam in epitomes formam redactum, tamen plura quam nostra Stephani epitome videtur exhibuisse.

[2]) Cf. Hansen, Philol. Rundsch. 1885 p. 517 sqq. Partsch, Dtsche. Lit.-Ztg. 1885 p. 646. Detlefsen, Berl. phil. Wochenschr. 1885 p. 1122 sqq.

[3]) De hoc loco cf. Cobet, Misc. Crit. 1876 pag. 96 sqq.

[4]) Ceterum hoc loco Ὀρχομενίων fortasse scribendum esse censet Cobet Misc. Crit. 1876 pag. 92.

(προστιθεῖσα — τρίτην δὴ ταύτην προσλαμβάνουσαν). Deinde vero hoc maxime animadvertendum est, haud paucis locis fragmenta illa optimas et sine dubio genuinas praebere lectiones, velut 155, 11 (ἐπὶ μὲν οὖν . . . τ . . . τοῦ Τερταίου, quod sine dubio fuit τούτου τοῦ); 157, 1: ἄκ(ρ(αν) τῆς Κυρη-ν(αίας δίαρ)μά ἐστιν πρὸς (νό)τον σταδί(ων), quod etiam epitomes Palatinae lectioni, quam in textu invenimus, praeferendum videtur; 157, 6: πρόκειται δὲ τούτου καὶ τὰ Κύ(θ)ηρα, quae praeter pluralem πρόκεινται vera est lectio; 157, 11: σταδίων ενι . . . ων πεντήκοντα, unde apparet, restituendum esse ἐνακοσίων, quod iam Muellerus proposuit; 157, 17: Ἀρκαίων. Quae cum ita sint, fragmenta illa quamvis ipsa quoque iam mendosa, tamen cum antiquissimam nobis textus Straboniani prodant condicionem, ad singulos locos emendandos satis magni momenti esse statuendum videtur, et valde optandum est, ut Cozza illa quoque folia eiusdem palimpsesti, quae in bibliotheca Vaticana servari commemorat, quam primum edenda curet, aut alii viro docto harum rerum peritiori committat.

Gemisti Plethonis epitomen[1]) ex decurtato quodam codice manasse recte Kramerus perspexit. Neque enim quidquam in ea legitur, quod in illis in libris VIII et IX intercidit. Illud autem Strabonis exemplum ad codices *C l s v* propius accessisse facile collegeris ex locis II 99, 19; 100, 10; 241, 2, ubi epitomes Gemistianae lectiones cum illis contra codicem *B* fere conspirant. Neque vero talis est consensus ille, ut ex communi horum codicum archetypo Gemistianum exemplum profectum esse liceat conicere. Quod maxime intellegitur ex eis, quae II 100, 10 leguntur. Si enim Gemistus eadem illa, quae hic exstant in codd. *C l s* (*v*), in exemplo suo habuisset, hoc quidem potest intellegi, eum propter maiorem orationis concinnitatem restituisse formas ἐροῦμεν — ποιησάμενοι — ἐξεθέμεθα; sed qui potuit fieri, ut et ad eandem enuntiatorum collocationem rediret, quae est in *B*, et prius enuntiatum eisdem particulis μὲν οὖν ad antecedentia annecteret, quae etiam in cod. *B* inveniuntur? Accedit quod etiam pag. 93, 15 eadem particula δὲ et in cod. *B* et apud Plethonem exstat ceteris codicibus decc. dissentientibus. Haec demonstrare videntur, Gemisti codicem

[1]) Cf. Krameri praef. pag. XLVII sqq.

ex communi fonte codicis *B* et codicum *C l s v*, in quo locos quosdam inter lineas vel in margine ascriptos fuisse supra ostendimus, profectum esse. Ita enim facile potuit fieri, ut illae lectiones, quae nunc in diversis codicum generibus leguntur, in eum mixtae reciperentur. Certiora de hac re ne afferam, impedit et paucitas locorum huc spectantium et condicionis epitomes huius inscientia.

Fragmentum illud, quod est in codice Vaticano 175 [1]) et quod maxime illam partem libri II exhibet, quae inscribitur „*Σύνοψις τῶν κόλπων*“, paucis locis cum codice *A*, multo pluribus cum codicibus decc. concinit. Sed brevius est, quam ut de eius origine certius iudicium facere liceat. Neque omnino maioris momenti videtur ad textum Strabonis constituendum, cum fere numquam a nostris codicibus longe discedat. Unus tantummodo invenitur locus, unde fortasse auxilium speraveris: I 195, 1. Ibi enim cum legatur: *μέρος δ' ἐστι καὶ*, Kramerus adnotat „unde conicias *μέρος δέ τι καὶ*“. Sed illud *τι* omnino non desideratur, immo cum paulo ante legatur: *νέμονται δὲ μέρος τῶν Ἄλπεων*, enuntiati concinnitas potius suadere videtur, ut hic quoque *μέρος δὲ καὶ* a Strabone scriptum esse statuamus. Praeterea nescio an in Synopsi verbum *κατέχουσι* omissum sit, quod ex Krameri adnotatione non prorsus apparet. Hoc si ita se habet, enuntiatum illud in Synopsi inepte mutatum esse facile putaveris, velut alio loco I 184, 3 ineptum additamentum ab eodem excerptore factum esse videmus. Sed haec hactenus.

Iam progredientibus nobis ad ea, quae Eustathius [2]) in commentariis ad Homerum et Dionysium Periegetam ex Strabone affert, primum quidem a ceteris segreganda sunt illa, quae ex Ethnicis Stephani, quem constat opere Strabonis in primis usum esse,[3]) sumpsit. Velut ea quae leguntur: ad Dion. 95 (cf. Steph. s. v. *Δάλμιον,* Strab. II 47, 13); ad Dion. 511 (cf. Steph. s. v. *Κυχρεία*, Strab. II 218, 9, 13); ad Il. *B* 521 (cf. Steph. s. v. *Ἀνεμώρεια*, Strab. II 281, 1 sqq.) ex Stephano hausta esse, luce clarius est. Longe plurimis vero locis Eustathius ipso suo Strabonis exemplo usus est. Hunc codicem ex decurtatorum fuisse

[1]) Cf. Krameri praef. pag. LI sq.

[2]) Cf. Krameri praef. pag. LIX et LXXXIX.

[3]) Cf. Hiller, Jahrb. f. Philol. 1871 p. 528 sq. Niese, de Stephani Byz. auctor. p. 21 sq.

numero, supra demonstratum est. Qui cum librum VII integrum exhiberet, quod ex locis quibusdam ex fine eius laudatis perspicitur, apparet, eum propius quam ad ceteros codices decc. accessisse ad epitomen Vaticanam *E*. Quod etiam eis locis confirmatur, ubi Eustathius et haec epitome a ceteris codicibus discrepantes unice veras lectiones praebent: I 193, 15 et 209, 1 cf. Eust. ad Dion. 285 (*τραχηλιμαίων* et *τιταμένῃ*); II 184, 16 cf. Eust. ad Il. *B* 562 (*ἐπιφέρουσιν*); 189, 7 cf. Eust. ad Od. *γ* 287 (*μαλέας*). Sed cum loci quidam inveniantur, quibus codex Eustathi cum cod. *A* concinat, ab epitome *E* et ceteris codd. decc. recedens (II 110, 10: *ὥσπερ*; 323, 14: *οὐδένας*), concludendum videtur, eum etiam propius quam epitomen *E* ad antiquissimum illum omnium codicum decc. archetypum accessisse. Ac nescio an in hoc codice interdum duae fuerint lectiones; sic enim intellegi potest, falsas lectiones Eustathi interdum etiam in epitome *E* inveniri, cum ceteri codices veras habeant, velut II 70, 6 (*τόμουρος* pro *τόμαρος*): 182, 7 (*Ἐπίχαρος*); et fortasse eadem fuit causa, cur II 108, 7 (*ἄλλῃ*) Eustathi codex cum Mediceo *B* concinat ab omnibus ceteris codicibus diversus.

De supplementis codici *A* secunda manu additis[1]) Kramero astipulor, qui ex codice decurtato ea sumpta esse dilucide demonstrat. In hac re vero ab eo dissentio, quod codicem illum Veneto *l* maxime affinem fuisse nego. Etenim primum quidem apparet, eum cum familia *C l s v* concinuisse II 155, 7, ubi verba, quae sec. m. in margine codicis *A* posita sunt, *λέγει τὰ τοῦ Τερτίου ὧν τινα παρέθετο* in codd. *l s* (sine dubio etiam in *v*) leguntur, in cod. *B* non inveniuntur. Sed alio loco II 251, 2 etiam cum codice *B* congruebat, cum post *αὐτὸς* exhiberet etiam verbum *ἐκεῖνος*, quod in codice *B* prima manu scriptum esse ipse vidi, in ceteris vero codicibus decc. desideratur. Itaque de his supplementis idem statuendum videtur, quod supra de epitome Plethonis statuimus, ea ex codice esse profecta, ubi utrinsque familiae, *B* et *C l s v*, lectiones mixtae legerentur, qui igitur horum codicum communi fonti esset affinis. Quod confirmatur eis locis, quibus supplementa illa easdem praebent lectiones, quae in epitome Vaticana *E* exstant, a ceterorum codicum lectionibus diversas, velut II 182, 7 (ubi praeter genuinam

---

[1]) Cf. Krameri praef. pag. LV sqq.

lectionem Ἐπίταυρος etiam Ἐπίκαρος, quod est in *E* et apud Eustathium, legitur; quem locum Meinekius bene restituit particula δὲ pro γὰρ posita); 184, 16 (ἐπιφέροιεν); 189, 7 (Μαλέας). Quamquam vero ille codex propius ad archetypum communem accedebat, quam codices *B C s l v*, tamen permultis locis multo deteriorem quam hi prodit condicionem; velut, ut pauca tantummodo exempla, quae mihi obvia sunt, afferam: II 236, 10 (σταδίων); 236, 20 (πετρώδης χώρα); 237, 18 (τὴν); 262, 6 (ὑφ' ἑτέραν); 265, 1 (πατεῖ γὰρ). His igitur omnibus locis, quibus innumerabiles alii addi possunt, ceteri codices decc. veras praebent lectiones. Adde quod haud paucae lectiones manifesto ex mera coniectura profectae sunt, velut II 243, 1 (τὰ δὲ); 276, 25 (γινόμενον with ὄντα written above); 289,4 (ποταμοῦ): et facile concesseris, pretium horum supplementorum esse minimum, et illis tantummodo locis eis fidem esse habendam, ubi epitome *E* vel Eustathius cum eis consentiant.

De eis denique supplementis, quae tertia manu in *A* apposita esse Kramerus affirmat,[1]) cum admodum pauca sint nec semper constare videatur, quanam manu sint scripta, certum iudicium facere non possumus. Hoc tamen apparere videtur, supplementum illud κατὰ κρίσαν (II 217, 21), de quo infra pluribus disseram, ex codice *B* vel eius apographis originem duxisse.

Postremo pauca dicenda sunt de eis partibus codicum *n o p*,[2]) quas deficiente codice *A* ex alio codice descriptas esse necesse est. Hunc fuisse ex decurtatorum numero, cum ex tota illarum partium indole, tum inde licet intellegi, quod eadem, quae in libri VII fine in codicibus decc. desunt, hic quoque desiderantur. Quaecumque vero a codicibus decc. diversa in eis leguntur, haec scito partim ex coniectura esse profecta (velut I 368, 3; 369, 5), partim Plethoni deberi (velut I 364, 17 et 20), ex quo etiam in eis partibus horum codicum, quae ex Parisino *A* derivatae sunt, nonnullas lectiones huc transiisse, tales docent loci, quales sunt I 458, 1 (ἀναίδην)[3]) et II 271, 12 (νῦν μὲν οὖν). Neque tamen codices *n o p* in illis partibus ex codice quodam decurtato derivatis prorsus inter se consentiunt. Immo

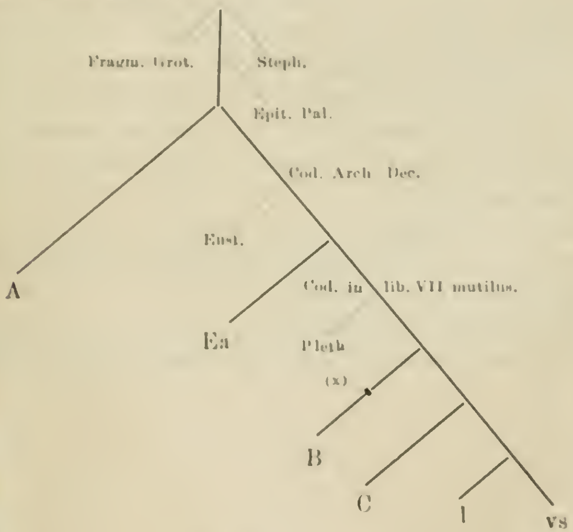
[1]) Cf. Krameri praef. pag. LIX sq.

[2]) De his codd. cf. Krameri praef. pag. LXVI sqq.

[3]) Hoc loco Cobet Misc. Crit. 1876 pag. 135 recte censet, codicum scripturam ἄδην esse restituendam; illud enim verbum apud Strabonem etiam II 577, 4 et III 184, 10 legitur.

codices *n p* multis in rebus ab *o* diversi sunt. Ut enim mittam, quod libri II finis inde a pag. 191, 22, cum in *o* legatur, in *n* prorsus deest, in *p* postea demum (ut in codice *g*) ex Plethonis epitome, quatenus in ea exstat (i. e. usque ad pag. 200, 11) additus est, multi inveniuntur loci, quibus codex *o* teste Faleonero decurtatorum vestigia accurate sequitur, codices *n p* vero meras coniecturas praebent, quod collatis locis I 369, 5; 373, 25; 377, 11; 380, 14 facile concesseris. — Cum igitur melius exemplum Strabonianum in his codicibus ad resarciendas codicis *A* lacunas non esse adhibitum satis appareat, immo interpolatoris manum in eis maxime grassatam esse manifesto perspiciatur, illarum lectionum nulla ratio habenda est.

Quibus expositis cum ita, ut in nostra codicum manu scriptorum cognitione potui, demonstravisse mihi videar, quam rationem codices Straboniani, qui libros I—IX complectantur, inter se habeant, harum observationum summam melius quam verbis hoc schemate illustrari existimo:

Tota commentatio — cuius in altera parte de singulorum codicum auctoritate agitur — una cum appendice lectiones codicis B a me enotatas exhibente in dissertationibus Halensibus, quae apud Niemeyerum (Halis) veneunt, publici iuris fiet.

VITA.

Natus sum Robertus Karolus Eduardus Roellig a. d. VIII Kal. Sext. a. h. s. LIX Suhlae patre Constantino Eduardo, quem praematura morte mihi ereptum valde lugeo, matre Emilia e gente Niemann, quam adhuc superstitem esse laetor. Fidei addictus sum evangelicae.

Primis litterarum elementis in domo patris imbutus anno LXXIII Halensem scholam adii Latinam, deinde sequenti anno inter alumnos receptus sum scholae Portensis. Unde anno LXXX maturitatis testimonio instructus, ut philologiae studiis operam darem, primo Lipsiam me contuli, ubi quattuor semestria versatus scholis interfui virorum illustrissimorum Arndt, Biedermann, Brandes, Brugman, G. Curtius, Drobisch, Lange, Lipsius, Overbeck, Ribbeck, Windisch, Zarncke. Deinde cum Halas transmigrassem, per quinque semestria audivi vv. dd. Dittenberger, Dümmler, Gering, Haym, Hiller, Keil, Schum, Zacher.

Seminarii philologici per tria semestria sodalis fui ordinarius. Praeterea societatibus suis ut interessem benigne permiserunt Gering, Hiller, Zacher.

Quibus viris cum omnibus tum Eduardo Hillero pro summis in me meritis gratiam semper habebo quam maximam.